

Frontotemporalna demencija

Ovaj informacijski list za pomoć opisuje frontotemporalnu demenciju, kao i njezine uzroke, napredovanje i liječenje.

- Demencija opisuje skup simptoma koji se javljaju uslijed više poremećaja koji zahvaćaju mozak.
- Frontotemporalna demencija uzroči progresivno oštećenje jednog ili oba frontalna ili temporalna režnja mozga.
- Frontotemporalna demencija može utjecati na jedno ili više od sljedećeg: ponašanje, osobnost, jezik i kretanje.
- Pamćenje često ostaje nepromijenjeno, osobito u ranim fazama bolesti.
- Frontotemporalna demencija se češće dijagnosticira kod osoba mlađih od 65 godina.

Znakovi i simptomi frontotemporalne demencije

Postoji nekoliko različitih vrsta frontotemporalne demencije, a simptomi ovise o tome koja su područja mozga prva zahvaćena.

Frontotemporalna demencija je progresivna bolest i na svakoga drugačije utječe. To znači da simptomi u početku mogu biti blagi, ali se vremenom pogoršavaju.

Svaka vrsta frontotemporalne demencije ima svoje znakove i simptome.

Bihevioralna varijanta frontotemporalne demencije

Kada su prvo zahvaćeni frontalni režnjevi, glavne promjene su u osobnosti i ponašanju: to je poznato kao frontotemporalna demencija varijante ponašanja. Kod ove vrste frontotemporalne demencije oštećeni su dijelovi mozga koji kontroliraju ponašanje, prosuđivanje, empatiju i predviđanje.

Simptomi se razlikuju od osobe do osobe, ovisno o tome koji dijelovi frontalnih režnjeva su oštećeni. Neke osobe postaju apatične, dok druge postaju dezinhibirane; kod nekih se može smjenjivati apatija i dezinhibicija.

Uobičajeni simptomi uključuju:

- ustaljeno raspoloženje i ponašanje, odavanje dojma da je osoba sebična i nesposobna za prilagodbu novim situacijama
- gubitak empatije, emocionalne topline i emocionalnih odgovora prema drugima
- apatiju ili nedostatak motivacije, napuštanje hobija ili izbjegavanje društvenih kontakata
- gubitak normalnih inhibicija, razgovor sa strancima ili ispoljavanje neugodnog ponašanja
- poteškoće u rasuđivanju, prosuđivanju i planiranju
- lako im odluta pažnja ili su impulzivni
- promjene u navikama prehrane, kao što su žudnja za slatkom hranom, prejedanje ili sklonost ka neobičnoj hrani
- slabija briga za sebe i osobnu higijenu
- nedostatak uvida
- motorička (fizička) ponašanja koja se ponavljaju, na primjer skupljanje, brojanje i tapkanje.

Primarna progresivna afazija

Kada su prvo zahvaćeni temporalni režnjevi, dolazi do gubitka jezičnih vještina: to je poznato kao primarna progresivna afazija. Kod ove vrste frontotemporalne demencije, drugi aspekti razmišljanja, percepcije i ponašanja nisu toliko pogođeni u ranim fazama.

Postoje još dva uobičajena tipa frontotemporalne demencije kod kojih je oštećen govor:

Semantička demencija

Semantička demencija je vremenska varijanta, gdje se postupno gubi sposobnost pripisivanja značenja riječima, pronalaženja točne riječi ili imenovanja ljudi i predmeta. Čitanje, pravopis, razumijevanje i izražavanje obično nisu pogođeni.

Simptomi semantičke demencije uključuju:

- postupni gubitak velikog dijela rječnika umjesto kojeg se više koriste općenite riječi
- gubitak sposobnosti razumijevanja pojedinačnih riječi, osobito onih neuobičajenih
- poteškoće u pronalaženju prave riječi ili nečijeg imena
- zaboravljanje za što služe poznati predmeti ili nesposobnost imenovanja tih predmeta.

Međutim, gramatika i sposobnost tečnog govora ostaju nepromijenjeni, tako da netko s ovim stanjem može zvučati tečno, ali ono što kaže možda nema smisla.

Mnoge osobe sa semantičkom demencijom zadržavaju druge funkcionalne sposobnosti (kao što su donošenje odluka ili motoričke vještine) i mogu obavljati svakodnevne aktivnosti sve do kasne faze bolesti. Također mogu biti prisutne promjene u ponašanju, poput opsjednutosti dnevnim rutinama i emocionalno reagiranje.

Progresivna nefluentna afazija

Kod ove vrste frontotemporalne demencije osoba će imati problema s govorom i vremenom će izgubiti sposobnost tečnog govora.

Simptomi se razlikuju, ali uključuju:

- izmijenjen govor, poput sporog izgovaranja riječi, mucanja ili nerazgovjetnog govora
- zadržavanje artikuliranosti, ali izgovaranje pogrešne riječi, netočnu primjenu gramatičkih pravila ili kraće ili nepotpune fraze
- poteškoće u praćenju razgovora, komunikaciji s grupama ljudi ili korištenju telefona
- smanjivanje sposobnosti čitanja i pisanja.

Preklapanje s motoričkim poremećajima

Mali broj osoba pogođenih frontotemporalnom demencijom također dobiva stanja koja utječu na kretanje. Motorički simptomi se mogu pojaviti prije ili nakon prve pojave simptoma demencije. Ta stanja su relativno rijetka, ali uključuju bolest motoričkih neurona i druge poremećaje kretanja, kao što su kortikobazalni sindrom i progresivna supranuklearna paraliza.

Što uzroči frontotemporalnu demenciju

Frontotemporalnu demenciju uzroči bolest mozga, ali nije nam poznato zašto neke osobe oboljevaju od nje (osim kod obiteljske frontotemporalne demencije, koju uzroči mutacija gena). Osobe s frontotemporalnom demencijom mogu imati jednu od niza različitih temeljnih promjena u moždanim stanicama u frontalnom ili temporalnom režnju, ili u oba.

Tko dobiva frontotemporalnu demenciju

Frontotemporalna demencija može pogoditi bilo koga.

Simptomi frontotemporalne demencije se obično javljaju između 40. i 65. godine života, iako se mogu javiti i kod mlađih i kod starijih osoba. Gotovo trećina osoba s frontotemporalnom demencijom ima obiteljsku povijest demencije. Međutim, samo oko 10 do 15 posto ljudi s tim stanjem ima obiteljsku frontotemporalnu demenciju čiji je uzrok mutacija gena.

Genetska osnova stanja nije u potpunosti shvaćena i još se istražuje.

Dijagnosticiranje demencije

Važno je da osobu sa sumnjom na frontotemporalnu demenciju pregleda neurolog, gerijatar ili psihijatar specijaliziran za demenciju.

Tipična procjena uključuje:

- detaljnu medicinsku povijest osobe
- razgovor, ako je moguće, sa članovima uže obitelji ili skrbnikom koji je primijetio simptome, kada su počeli i koliko često se javljaju
- fizički pregled

- pretrage krvi i urina
- psihijatrijsku procjenu
- neurološku procjenu (testove kognitivnih sposobnosti kao što su razumijevanje i rješavanje problema)
- snimanje mozga (magnetsku rezonancu, poznatu kao MR).

Mogućnosti liječenja

Za sada nema tretmana koji bi izliječili ili usporili napredovanje bolesti, ali je trenutno u tijeku više kliničkih ispitivanja i u Australiji i diljem svijeta.

Različite terapije mogu pomoći kod nekih simptoma, kao što su promjene u ponašanju i uporabi jezika.

- Razgovor sa savjetnikom ili psihologom je važan za lakše dovođenje promjena ponašanja i raspoloženja pod kontrolu.
- Radna terapija može pomoći u poboljšanju svakodnevnog funkcioniranja kod kuće.
- Govorna terapija može pomoći osobama sa semantičkom demencijom i progresivnom nefluentnom afazijom da nauče alternativne metode komunikacije.

Sekundarni simptomi kao što su depresija ili poremećaji sna se mogu ublažiti lijekovima.

Obaviještenost o frontotemporalnoj demenciji i njezinim utjecajima na mozak može pomoći drugima razumjeti zašto se oboljela osoba ponaša na određeni način.

Uz podršku, članovi obitelji i skrbnici mogu naučiti strategije za pružanje podrške osobi pogođenoj bihevioralnim i psihološkim simptomima.

Kako napreduje frontotemporalna demencija

Frontotemporalna demencija je terminalna bolest. Kako bolest napreduje, mogu biti zahvaćeni dodatni dijelovi mozga. U roku od nekoliko godina dovodi do progresivnog i nepovratnog propadanja sposobnosti.

Dodatna literatura i resursi

- **Knjižnica organizacije Dementia Australia**
Posjetite: dementia.org.au/library
- **Podrška koju pruža organizacija Dementia Australia**
Posjetite: dementia.org.au/support
- **Obrazovni programi organizacije Dementia Australia**
Posjetite: dementia.org.au/education
- **Grupa za istraživanje frontotemporalne demencije (FRONTIER)**
Posjetite: frontierftd.org
- **Australska udruga za frontotemporalnu demenciju (AFTDA)**
Posjetite: theaftd.org.au
- **Komplet alata za FTD**
Posjetite: ecdc.org.au/ftd-toolkit

Daljnje informacije

Dementia Australia nudi podršku, informacije, obrazovanje i savjetovanje.

Nacionalna telefonska služba za pomoć osobama s demencijom: 1800 100 500

Za pomoć tumača: 131 450

Posjetite našu web stranicu: dementia.org.au